

Roma locuta: interview emeritního papeže

Benedikt XVI.: Poslední rozhovory s Peterem Seewaldem

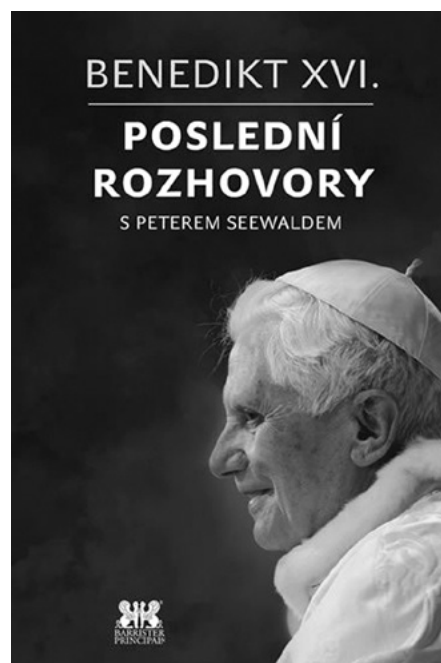
KAREL KOMÁREK

Jméno autora a název knihy by se v tomto případě mohly i prohodit – Peter Seewald: *Poslední rozhovory s Benediktem XVI.* Takové pořadí aspoň podle českých zvyklostí naznačuje, kdo koho v knižním interview zpovídá. Ale původní údaje, jak je vidíme na obálce a na titulním listu, jednak napodobují předchozí tři rozhovory, které vedl německý novinář s kardinálem Josephem Ratzingerem – pozdějším papežem (česky *Křesťanství na přelomu tisíciletí*, 1997; *Bůh a svět. Rozhovory o základních věcech křesťanství a budoucnosti církve*, 2005; *Světlo světa. Papež, církve a znamení doby*, 2011), jednak vyjadřují, kdo je hlavní autor knihy, kterou si pak podle jeho jména můžeme zařadit k jeho jednoznačně původním spisům, pravděpodobně už na konec. Leda že by ještě vznikl zájem vydavatelů a pochopitelně čtenářů o český překlad jeho teologických děl *Dogma und Verkündigung* nebo *Das Fest des Glaubens* či třeba o výbor z jeho kratších textů aktuálně komentujících poměry v církvi, dění na koncilu a podobně.

P. Seewald uvádí, že tyto poslední rozhovory vedl „krátce před Benediktovým odstoupením a po něm jako přípravu na sepsání jeho životopisu“. Kniha má tři hlavní části: v první papež mluví o svém odstoupení v únoru 2013 a o následujících letech v ústraní, v druhé vzpomíná na svůj život od dětství až po smrt svého předchůdce Jana Pavla II. a v třetí bilancuje svůj pontifikát. Obsahově nové jsou obě krajní části, ta prostřední vypadá jako in-

termezzo líčící odlehlou minulost a opakuje nebo mírně rozvíjí informace, které už kardinál a později papež uvedl v předchozích rozhovorech s P. Seewaldem nebo v autobiografii *Můj život*, sahající po biskupské svěcení v roce 1977 (česky 2005), případně se je dočteme v reportážních knihách P. Seewalda *Benedikt XVI. Portrét zblízka* (slovensky 2007) a Grega Wattse *Dělník na vinici. Portrét papeže Benedikta XVI.* (česky 2006).

Jak to vlastně bylo s tím odstoupením, které tehdy všechny překvapilo? Nedovíme se z knihy něco

Benedikt XVI.:
Poslední rozhovory s Peterem Seewaldem.
Brno: Barrister & Principal
2017. Přeložil Ivo Lukáš.

víc, když už je to poslední rozhovor? Chybí tu přímá otázka: Co vás k tomu vedlo? Seewald se ptá spíš na okolnosti: Kdy jste si byl svým rozhodnutím jistý? Komu jste to předem svěřil? Kdo a kdy zformuloval oznámení o odstoupení? Co jste toho dne dělal? Pak vysloví konkrétnější domněnky, které tenkrát visely ve vzduchu: Byl oficiální důvod ubývání sil dostatečný? Chtěl jste se vyhnout vystupování na veřejnosti ve zhoršeném zdravotním stavu, čemuž se Jan Pavel II. nebránil? Neměl jste pocit, že se váš pontifikát už nehýbá kupředu a vaše osoba je problémem? Nezklamali vás spolupracovníci? Nedonutila vás aféra Vatileaks, kdy váš komorník odcizil důvěrné dokumenty a poskytl je médiím? Nedošlo ke spiknutí nebo vydírání? A Benedikt XVI. to všechno odmítá: „Člověk nesmí odejít, kdyby od něčeho utíkal. Nikdy se nesmí uhybat tlakům. A v mé době to ani nikdo nepožadoval. Nikdo.“ Sluší se mu to věřit a opustit konspirační teorie. Takže zůstávají zdravotní důvody nebo prosté nezvládnutí náročných úkolů ve vysokém věku: „I kdyby se řeklo, že lze něco [z úředních povinností – K. K.] vypustit, přesto tu zůstává řada zásadních věcí, takže – bereme-li své poslání náležitě – je jasné, že když už scházejí schopnosti, je také nezbytné – pro mě v každém případě, třebaže někdo jiný to může vidět jinak – stolec uvolnit.“ Nezdá se v tom být víc než vžitá železná zásada sloužit buď naplno, nebo vůbec.

Zkušený překladatel Ratzingerových textů Ivo Lukáš se v této knize musel vyrovnávat s volnějším stylem papežových odpovědí, které v originále asi mají dost blízko k autentickým záznamům: tak například výroky, že osobní poznámky, které se chystá vyhodit, by byly „žrádlo pro historiky“ nebo že „jistí lidé v Německu se vždycky snažili mě odstřelit“, se zdají příliš jadrné od vždycky kulantního Petrova nástupce. „Že je v církvi špína, se vždycky vědělo, ale co všechno člověk musí strávit jako šéf Kongregace pro víru, to už jde hodně daleko.“ Neformuloval to spíš Seewald? „Bohužel tu pořád ještě jsou ty křečovitě postoje jistých skupin údajných odborní-

ků, kteří absolutizují své teorie a nevidí, co je podstatné.“ Kdepak Seewald: to se Benedikt XVI. vrací k Josephu Ratzingerovi do časů, kdy ještě nebyl nucen mluvit tak diplomaticky jako v úřadu papeže, kdy třeba ve svém prvním knižním rozhovoru ještě s Vittorioem Messorim (česky *O víře dnes*, 1994) prohlásil něco podobného tomu, co jsme právě citovali: „Určité protestní postoje mnohých teologů jsou poznamenány typickou mentalitou bohatých občanů Západu. Skutečnost konkrétní církve, pokorného Božího lidu, je něco velice vzdáleného tomu, co si někteří představují v jistých laboratořích, ve kterých destilují své utopie.“ Emeritní papež zase může mluvit tak kriticky jako prefekt Kongregace pro nauku víry v polovině 80. let.

P. Seewald, narozený 1954, se po bujaré mladosti okouzlené marxismem vrátil do katolické církve, jistě pod vlivem setkání s kardinálem Ratzingerem, ale doznívají v něm nálady jeho generace, o které – s příslušným historickým rozdílem – platí to, co řekl jinak laskavý Kristus Pán: „Toto pokolení je pokolení zlé. Žádá si znamení“ (Lk 11,29). To se ukazuje například v otázkách: „Je ve vašem životě jedna jediná vteřina, kdy se člověk ptá, zda přece jen to všechno, co věříme o Bohu, není jen jakási idea?“ – „Přirozeně se vám znovu a znovu vrací otázka: Je to vskutku odůvodněné? Ale já jsem měl i tolik konkrétních zážitků víry, zážitků Boží přítomnosti, že jsem pro tyto okamžiky obrněn,“ odpovídá ten, který si vysloužil od médií přezdívku Panzerkardinal. „A nikdy jste neměl velké pochybnosti? Například v mládí, za studií?“ – „Tehdy ze všeho nejméně. Tehdy byla církev ještě tak živá... Teprve později, jak se svět začal drobit a zdálo se, že křesťanství, sama církev neví, čím je. Ale vždy jsem byl díky Bohu podržen.“ Ani kult pochybností, ani postoj majitele pravdy: to jen „toto pokolení“ by ho rádo vidělo na jedné nebo na druhé straně. „Člověk má za to, že papež má plnou moc, že stačí jen říct, a věc se bez odporu prosadí.“ – „Ne.“ – „To nejde?“ – „Ne, nejde to!“ Roma locuta.

A přece i v tom životopisném intermezzu najdeme fakta nebo názory, které se v předchozích knižních rozhovorech neuvádějí nebo nezdůrazňují a které mohou případně narušit stereotypy a utkvělé představy. Ratzingerova matka byla nemanželské dítě. Tradiční zbožnost, ve které vyrostl, zděděná z 19. století, byla podle něho „zastydlá, příliš přísná, stísněná, omezená, poněkud kýčovitá“: to sotva řekne konzervativní až reakční představitel církve. A podobně překvapivě se přiznává vyhlášený odpůrce liberálních teologů: „Chtěl jsem ven z klasičského tomismu a pomocníkem a vůdcem mi při tom byl Augustin... To, co psal Tomáš, jsou vlastně všechno učebnice, jsou tak nějak neosobní.“ S určitou distancí vnímal Ratzinger i další poznávací znamení tradičních katolíků – „pilulkovou“ encykliku *Humanae vitae*: „Bylo jasné, že se zde říká něco, co je ve své podstatě platné, ale způsob argumentace byl tehdy pro nás, i pro mne, neuspokojivý.“ A dokonce se přidal k prohlášení teologů, které P. Seewald nazývá „petice za zrušení celibátu“: „Podepsal jsem spíše z přátelství k ostatním. Byl to typicky

rahnerovský zamotaný text obsahující ano i ne, který se dal vykládat v jednom i v druhém směru.“ Nepopírá své postoje a projevy progresivního teologa 60. let. Ale i když tu ke každému dodává přijatelné vysvětlení, z kterého se dá dobře vyrozumět názorová kontinuita, asi ani touto knihou nezaplášší permanentní výtky, že se po koncilu změnil, že tehdejší teolog a pozdější kardinál a papež si vzájemně protirečí. „Nezměnil jsem se já, nýbrž ti druzí,“ řekl v už zmíněném rozhovoru s V. Messoriem v 80. letech. A v této knize vzpomíná: „Viděli jsme, jak dochází k ničení právě toho nového, co jsme chtěli.“

Název knihy *Poslední rozhovory* sice obsahuje určitý příslib, ale na konec řady v té pomyslné ratzingerovské knihovničce by přece jenom mohlo něco přibýt, něco zatím nedostupného, o čem se mluví v této knize: sbírka kázání, která pronáší emeritní papež při nedělních bohoslužbách ve svém nynějším sídle, v klášteře Mater Ecclesiae.

Karel Komárek, bohemista, lingvista, literární historik.

Časopis *Kontexty* vychází i online

Časopis *Kontexty* je nyní dostupný i v elektronické podobě na portálu Alza.cz.
Můžete zakoupit kterákoli čísla od roku 2009 i celoroční předplatné.

Celoroční předplatné aktuálního ročníku (6 čísel)	300 Kč
Cena jednotlivého čísla aktuálního ročníku	60 Kč
Cena jednotlivého čísla archivního ročníku	40 Kč
Cena celého archivního ročníku (6 čísel)	200 Kč

Předplatitelé tištěných *Kontextů* mají přístup ke všem číslům aktuálního ročníku i k celému archivu zdarma. Unikátní kód je možné získat na adrese: objednavky@cdk.cz

a alza media

www.alza.cz